

ПРОСВІТНИЦЬКА МІСІЯ ОНКОЛОГІВ

Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України (ІЕПОР), заснований у 1960 році видатним вітчизняним ученим-патологістом і онкологом академіком Ростиславом Євгеновичем Кавецьким, цього року відзначатиме 50-річний ювілей. З нагоди знаменної дати впродовж року заплановано проведення низки заходів, що, крім висвітлення вагомих наукових досягнень колективу Інституту в розв'язанні найгостріших проблем сучасної онкології, передбачають просвітницьку діяльність, спрямовану на інформування суспільства, передусім молодого покоління, щодо можливостей подолання онкологічних захворювань. Цій меті були приурочені заходи в столичному Будинку кіно, що відбулися напередодні Всесвітнього дня боротьби проти раку.

Саме 10 років тому з ініціативи Жака Ширака підписано Паризьку хартію: задля створення міцного союзу науковців, лікарів, пацієнтів, урядів, представників промисловості й бізнесу, різних релігійних конфесій і засобів масової інформації для боротьби зі злякисними новоутвореннями.

Онкологію називали чумою ХХ століття. На жаль, вона без перешкод перейшла і в наступне, ХХІ століття. Багаторічні зусилля провідних учених і лікарів-онкологів, озброєних передовими технологіями діагностики та лікування пухлинних захворювань, не увінчалися очікуваним успіхом. За даними Міжнародної агенції досліджень раку (International Agency for Research on Cancer), у 2010 році онкологічні захворювання можуть стати основною причиною смерті у світі. Частота випадків онкологічних захворювань збільшиться вдвічі за період до 2020-го і майже втричі до 2030-го року, у якому прогнозують 20–26 млн нових діагнозів і 13–17 млн смертей. За ста-

тистикою ВООЗ, в Україні злякисні новоутворення діагностують майже в кожного 50-го мешканця (для порівняння: у світі — в кожного 270-го). Нині в країні зареєстровано понад 800 тис. хворих на онкопатологію, з яких щорічно помирає майже 90 тисяч.

На прес-конференції директор Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України, президент благодійного фонду «Єдність проти раку», академік НАН України Василь Чехун поінформував присутніх про нетрадиційний підхід до цієї проблеми колективу провідного інституту в галузі онкологічних досліджень, підтриманий Національною академією наук України. Йдеться про започаткування Всеукраїнського проекту «Наука — суспільству», покликано донести до широкої громадськості потужний інтелектуальний потенціал української науки, на практиці здійснювати зв'язок учених і пересічних громадян. Інакше кажучи, здолати ту глибоку прірву, яка існує між фахівцями-онкологами, котрі володі-

ють величезним масивом знань, та звичайними українцями, позбавленими необхідної інформації. Сьогодні справді назріла гостра потреба в обізнаності населення щодо злоякісних новоутворень, ролі факторів довкілля, спадкового чинника в їх виникненні, ранніх симптомів онкологічних захворювань і здорового способу життя як основи їх запобігання.

«Ми, науковці, з одного боку, повинні навчитися адаптувати наші знання до їх розуміння суспільством, а з іншого — реформувати сприйняття суспільством онкології, цієї складної медико-біологічної і соціальної проблеми, — сказав академік Василь Чехун. — Образно кажучи, цей підхід повинен бути спрямований не на гасіння полум'я, а на недопущення його».

Аналізуючи сучасні шляхи розв'язання проблеми подолання онкологічних захворювань, учені Гейдельберзького інституту раку (Німеччина) пріоритетну позицію віддали профілактиці. Згідно з рекомендаціями ВООЗ, профілактичні заходи онкологічних захворювань — найбільший потенціал громадського здоров'я та економічно найбільш вигідний довгостроковий метод контролю раку. Як зауважив президент фонду «Єдність проти раку», це копітка робота, але однозначно ефективна і корисна. Вона справді дає шанс, але за умови об'єднання і координації зусиль науки, практичної медицини та суспільства на тлі потужної підтримки засобів масової інформації. Можливо, нам вдасться досягнути рівня розвинених країн, на який ми орієнтуємося. Там завдяки дієвості програми, про яку ми тільки говоримо, вже зафіксовано суттєве зниження смертності і зменшення захворюваності на онкопатологію.

Одним із нестандартних заходів, присвячених ювілею ІЕПОР та Всесвітньому дню боротьби проти раку, стала презентація документальної кінострічки «Інститут надії» (режисер — Олена Риндя, оператор Олег Зорін, продюсер — Наталія Легачева), ініційованої благодійним фондом «Єдність

проти раку» та Професійною гільдією кінооператорів Національної спілки кінематографістів України за спонсорської підтримки видатного українця Віталія Кличка. Удостоєний найвищої відзнаки НАН України «За сприяння розвитку науки», він сказав, що дуже радий допомогти вченим.

«Ми байдуже ставимося до цієї проблеми, думаємо, що вона далеко від нас. Але в один момент може статися так, що хвороба підійде впритул, торкнеться тебе, твоєї сім'ї, друзів, і тоді ти починаєш шукати спосіб, за допомогою якого можна її перемогти... Як добре, що є вчені, котрі свої зусилля витрачають на пошук шляхів подолання раку. Вони вселяють надію... Я вивчав цю проблему, заглибився у страшні цифри... Статистика жахлива, але, виявляється, є можливість їй запобігти. І якщо фільм допоможе багатьом замислитися над важливістю проблеми і можливістю її відвернути, — значить зусилля на його створення витрачені не даремно», — сказав Віталій Кличко.

Саме молодь, учні, студенти, аспіранти разом із науковцями, медиками-практиками, представниками громадських організацій, журналістами стали першими глядачами «Інституту надії» — фільму про діяльність славетного Інституту Кавецького, його минуле, сьогодення і плани на майбутнє. І саме вони, за словами академіка Василя Чехуна, є тим благодатним ґрунтом, на якому посіяне зерно дасть рясні сходи, а згодом — і щедрі врожаї.

В Інституті експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України перші кроки в цьому напрямі вже зроблено. Радою молодих учених Інституту започатковано просвітницьку діяльність: підготовано цикл популярних лекцій для молоді, школярів та батьків, які інформують про негативні чинники довкілля та спадкові фактори, що можуть спричинити виникнення злоякісних новоутворень, про засоби профілактики онкологічних захворювань і пропагують здоровий

спосіб життя. Уперше представлені молодими вченими Інституту спільно з учителями-біологами середньої загальноосвітньої школи № 286 Голосіївського району м. Києва, вони вразили та підкорили не лише учнів, а й батьків та представників громадських організацій, про що під час офіційного старту Всеукраїнського проекту «Наука — суспільству» повідомила директор школи Людмила Марченко. За її словами, це навіть не лекції, що зазвичай є «грою в одні ворота», це щирі бесіди молодого вченого із старшокласниками. Але батьки молодших школярів, які слухають їх, дуже просять донести ці знання і до підлітків. Слова подяки і прохання підтримати надалі цю корисну ініціативу висловлені в листах на ім'я директора ІЕПОР Василя Чехуна та президента НАН України Бориса Патона.

Під час урочистостей директорів школи та Управлінню освіти Голосіївської районної у м. Києві державної адміністрації було презентовано ці лекції. В ІЕПОР хочуть, щоб надалі ними скористався не лише Київ, а й уся Україна.

Директор Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України академік НАН України Валентин Підгорський, завідувач відділу проблем інтерферону та імуномодуляторів цього інституту, член-кореспондент НАН України Микола Співак, заступник директора з наукової роботи Інституту молекулярної біології та генетики НАН України, член-кореспондент НАН України Дмитро Говорун.

Створення освітніх програм, розроблення циклу лекцій для середніх шкіл та вищих навчальних закладів, популяризація нових знань засобами масової інформації — далеко не повний перелік подальших планів Інституту. Учені будуть й надалі працювати в цьому напрямі та пропонуватимуть суспільству нові й ефективні проекти запобігання онкозахворюванням.

«На мене справило велике враження бажання керівництва Інституту Кавецького, його колективу робити щось інше, ніж просто працювати в стінах академічної установи, — говорить директор Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України академік НАН України Валентин Підгорський. — Думаю, майбутнє саме за такими керівниками, які не лише отримують заробітну плату за певну ділянку виконаної роботи, їздять на конференції, а й намагаються робити більше для суспільства, зокрема й на таких зустрічах науки із суспільством, де суспільство вчиться розуміти науку».

Фото Світлана ЧОРНОГО

Віце-президент Академії медичних наук України, директор Інституту медицини праці АМН України академік НАН України та АМН України Юрій Кундієв.

«І захід чудовий, і ідея заслуговує високої оцінки, бо й, справді, ми ще недостатньо робимо для того, щоб знання донести в маси, — вважає віце-президент АМН України, директор Інституту медицини праці АМН України академік НАН України та АМН України Юрій Кундієв. — Інститут Кавецького займається фундаментальною наукою, але його директор зробив рішучий крок, щоб цю фундаментальну науку розкрити для людей, показати її досягнення в такій формі, яка б навіть учням середньої школи була доступною. Я б назвав академіка Василя Чехуна почесним гігієністом, бо ж робить він те, що повинні робити гігієністи — нести знання, зокрема медичні, населенню. Сподіваюся, цей приклад будуть наслідувати й інші установи Національної академії та Академії медичних наук. Це надзвичайно потрібно, адже ми декларуємо профілактику, але дуже мало робимо для цього. Важливо, щоб кожна людина усвідомила: вона сама мусить робити все можливе, щоб залишатися здоровою. Можливо, пропаганда здорового способу життя звучить банально, але це сьогодні те, чого насамперед бракує нашій молоді».

«Проект надзвичайно цікавий, актуальний і дуже оригінальний. У принципі, Інститут Кавецького виступив піонером у цьому напрямі, — ділиться враженнями завідувач лабораторії епігенетики Національного центру токсикологічних досліджень США доктор Ігор Погрібний. — Адже загальновідомо, що перемогти можна тільки те, про що є інформація. Недостатність, а ще гірше — повна відсутність інформації завжди призводить до страху. Проект для широкої аудиторії підготувати було дуже непросто — я це зрозумів, сидячи в залі. Звісно, набагато легше розповідати про молекулярно-біологічні зміни для спеціалістів, які розуміються на цьому процесі. Переконати в його актуальності пересічних громадян —

надзвичайно важко. Мені здається, що колективу Інституту це вдалося».

Американському колезі, який співпрацює з науковцями ІЕПОР, дуже сподобався показаний фільм. За його словами, у світі не так багато інститутів може похвалитися подібними кінострічками, а тому його варто демонструвати і для міжнародної реклами своїх розробок під час зібрань онкологів.

Сам президент фонду «Єдність проти раку» академік Василь Чехун проведеною акцією задоволений і вважає її першим, але вагомим кроком назустріч суспільству не лише одного інституту, а й усієї Національної академії наук.

«На превеликий жаль, сьогодні ми ще не навчилися користуватися власними резервами, щоб допомогти організму. Мабуть, у цьому є і наша вина, науковців, бо не можемо зрозуміло донести до суспільства знання і способи запобігання такій страшній проблемі, як рак, — зауважує директор Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України. — Однак започаткований нами проект «Наука-суспільству», зважаючи на отримані відгуки, переконливо доводить, що ті невеликі кошти, які держава виділяє інституту для дослідження онкологічної проблеми, використовуються дуже раціонально. Ми не лише отримуємо знання, а й доносимо їх безпосередньо до людей — за допомогою підвищення рівня свідомості, освіченості й культури суспільства. Це надзвичайно важливо, бо ж здорове суспільство — перший крок до конкурентоспроможної економіки країни.

Дуже хочеться, щоб ідея нашого проекту консолідувала спуввітчизників. Зрештою, це проблема не лише українського суспільства, а й цивілізації в цілому. Вважаємо, що в боротьбі проти раку нашими партнерами можуть стати всі свідомі громадяни, з якими радо будемо співпрацювати».

Ірина НІКОЛАЙЧУК